

УДК: 811.112'42'37

ПРОПОЗИЦІЙНІ ВЛАСТИВОСТІ ДИСКРИМІНАЦІЙНИХ ВИСЛОВЛЕНЬ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКОМОВНІЙ ПРЕСІ

І.О. Голуб (Харків)

Стаття присвячена вивченню пропозиційних властивостей дискримінаційних висловлень у німецькомовному публіцистичному дискурсі на матеріалі сучасної преси. Надається визначення пропозиції з точки зору об'єктивістського та суб'єктивістського підходів, розглядаються різновиди пропозицій. В пропозиціях дискримінаційних висловлень на позначення концепту ІНОЗЕМЕЦЬ зафіксовано суб'єктний, об'єктний, локативний та каузативний аргументи. Для дискримінаційних висловлень корпусу пропонуються формули пропозицій та базові формули, які складають їх основу.

Ключові слова: аргумент, дискримінація, пропозиційна формула, пропозиція.

И.А. Голуб. Пропозиционные особенности дискриминационных высказываний в современной немецкоязычной прессе. Статья посвящена изучению пропозиционных особенностей дискриминационных высказываний в немецкоязычном публицистическом дискурсе на материале современной прессы. Дается определение пропозиции с точки зрения объективистского и субъективистского подходов, рассматриваются ее типы. В пропозициях дискриминационных высказываний для обозначения концепта ИНОСТРАНЕЦ зафиксированы субъектный, объектный, локативный и каузативный аргументы. Для дискриминационных высказываний корпуса предлагаются формулы пропозиций и базовые формулы, которые составляют их основу.

Ключевые слова: аргумент, дискриминация, пропозициональная формула, пропозиция.

Golub I. Propositional peculiarities of the discriminating utterances in German journalistic discourse. The article investigates propositional peculiarities of the discriminating utterances in German journalistic discourse on the material of the modern press. The definition of proposition from the point of view of objectivistic and subjectivistic approaches is given; the types of proposition are studied. A subject, object, locative and causative arguments naming the concept FOREIGNER were registered in the propositions of discriminating utterances. Propositional formulas for the discriminating utterances of our analyzed material and some basic formulas that make up their base are proposed.

Key words: argument, discrimination, propositional formula, proposition.

В другій половині ХХ ст. зростає інтерес лінгвістів до пропозиції – поняття, яке є одним із базових у логіці [18]. Це обумовлюється поширенням когнітивного напрямку у лінгвістиці та зсувом дослідницького інтересу на вивчення мови в аспекті її відбиття у свідомості людини. Незважаючи на значну кількість лінгвістичних досліджень пропозиції [1; 6; 10; 20; 22; 24 тощо], деякі аспекти залишаються спірними. Наприклад, не існує єдиного визначення цього поняття та єдиної класифікації пропозицій. Не досліджувалися і пропозиційні особливості дискримінаційних висловлень у німецькомовному дискурсі упередження. Це обумовлює актуальність нашого дослідження.

Об'єктом дослідження є дискримінаційні висловлення німецькомовного публіцистичного дискурсу, які аналізуються на предмет їх пропозиційних властивостей за допомогою методів інтерпретаційного, логіко-семантичного та контекстуального аналізу. Матеріалом дослідження є тексти політичної та суспільно-економічної тематики, надруковані у сучасній німецькомовній пресі.

Мета дослідження полягає у встановленні пропозиційних властивостей дискримінаційних висловлень у німецькомовному публіцистичному дискурсі та систематизації таких висловлень за пропозиційним аспектом.

Під терміном «пропозиція» (від латинського *propositio* – судження, основне положення, предмет) у логіці спочатку розумілося судження, а у лінгвістиці – речення, тобто певна цільна одиниця. У XIX ст. під впливом ідей Г. Фреге, який розмежував думку та акт її ствердження мовцем, цей термін отримав дещо нове значення, а саме під пропозицією розумілась об'єктивна семантична константа висловлення (або диктум за Ш. Баллі [4]), якій протиставлялася семантична змінна, тобто модальність висловлення (модус [там само], модальна рамка), пропозиційне ставлення мовця [18, с. 140; 19] тощо [16]. Але, як відомо, «логіка та лінгвістика в своїх дослідженнях мови лише перехрещуються, а не йдуть паралельно одна одній» [12, с. 66]. Тракткування пропозиції сучасними лінгвістами можна поділити на дві групи: об'єктивістське та суб'єктивістське. Перша точка зору була поширена у лінгвістиці XX ст., та акцентує пропозицію як структуру, незалежну від свідомості людини [1; 3; 17; 19; 21]. Приміром, Н.Д. Арутюнова визначає пропозицію як семантичну структуру, яка здатна входити в модальну рамку [3, с. 34]. Дж. Серль трактує пропозицію як ту частину змісту речення, яка залишається після віднімання уявлення про іллокутивну силу [19, с. 156]. П. Адамець дає більш розгорнене визначення цього терміну: пропозиція – це конфігурація лексичних найменувань, взаємопов'язаних в одне лексичне ціле, яке становить номінацію певної денотативної ситуації абстраговано від конкретної поверхнево-граматичної форми й актуалізаційних параметрів (модальності, часу, актуального членування тощо) [1, с. 7]. Натомість суб'єктивістські трактування акцентують існування пропозиції у свідомості конкретного суб'єкта мовлення [5; 14; 15, с. 371; 26, с. 151].

З поширенням когнітивної методології стає прийнятнішою друга точка зору, і ми приєднуємося до такого трактування, розуміючи під пропозицією ментальне утворення, яке існує у свідомості користувача мови. О.С. Кубрякова визначає пропозицію як подання знання тими чи іншими структурами свідомості, що відбивають сприйнятий людиною світ у її голові; приклад об'єднання концептів [14, с. 51, 57]. Л.Р. Безугла пропонує схоже трактування

пропозиції як різновиду ментальної репрезентації людини, яка становить конфігурацію концептів і активується в її свідомості в процесі когнітивно-комунікативної діяльності [5, с. 330].

Найважливішою семантичною функцією пропозиції є її здатність описувати «ситуацію», «стан речей», які є «фрагментами, шматочками дійсності, світу [9], тобто, на відміну від слова, пропозиція здатна описувати дійсність [22, с. 23]. Втім, як зазначає І.Б. Шатуновський, це не означає, що структура пропозиції співпадає зі структурою явища дійсності [22, с. 54]. «Пропозиційна структура – це лінгвістичний ген, що вміщує «генетичну інформацію» щодо способів розгортання речення» [12, с. 204].

За структурою виділяються атомарні пропозиції (які складаються з одного або декількох аргументів та одного предикату) та комплексні (мають два або більше предикатів) [1]; також розрізняють прості і складені пропозиції [15, с. 371; 25, с. 12]. За ступенем вербалізованості виділяються такі типи пропозицій: повні (експлікатури), неповні (які мають імпліцитно виражені компоненти – імпліцитиви) та імпліцитні пропозиції (імплікатури) [24, с. 304; 5, с. 93]. На етапі мовного формулювання експліцитна пропозиція вербалізується, а імпліцитна ніби «прикріплюється» до неї [5, с. 93].

Як вже було зазначено, аргументи, або актанти, й предикат утворюють «концептуальну основу, каркас пропозиції» [13, с. 223]. Для нашого дослідження актуальним є розмежування типів пропозицій за критерієм типу аргументів (або лексем), які вербалізують концепт «іноземець». При цьому мається на увазі широке коло лексем дискримінаційних висловлень, до складу яких входить відповідна сема. Наведемо найбільш частотні у нашому корпусі: *Ausländer, Asylwerber, Asylanten, Flüchtlinge, Kriminelle, Personen mit Migrationshintergrund, diese Menschen Migration, Grenzen, Ostöffnung, Zuwanderung, Flüchtlingsströme, multikulturelle Gesellschaft, dritte Welt, andere Länder/Menschen aus anderen Ländern, wahres Problem, Asylmissbrauch, Kriminalität, Ausländer-herein-Politik* тощо. Крім того, до таких лексем належать власне назви національностей або країн, наприклад *Türken, Russen, Polen, Bulgarien, Rumänien* тощо.

Задля систематизації пропозицій за місцем концепту ІНОЗЕМЕЦЬ для дискримінаційних висловлень нашого корпусу нами було запропоновано пропозиційні формули, основу яких складає концепція семантичних ролей та відмінків. Багато зарубіжних та вітчизняних лінгвістів займалися розробками в області встановлення логіко-семантичних відношень між дієсловом-предикатом і його аргументами. Кількість виділених ними відмінків різна (від трьох у І.П. Сусова до 25 у Ю. Д. Апресяна), однак набір універсальних семантичних ролей в основному збігається. Найсуттєвішими з них є Агенс, Патиенс, Локатив, Інструмент, Адресат [1; 6; 20; 21;

23]. Кількісна різниця може пояснюватись прагненням найповніше враховувати семантичні розбіжності між окремими класами дієслів або ж з різним порогом дрібності аргументів [11, с. 36]. Крім того, сучасні лінгвісти стверджують, що точне визначення семантичних відношень між предикатом і актантами не завжди є можливим і часто в одному відношенні сплітаються два семантичних відмінки [11, с. 33].

Загальним для всіх класифікацій є представлення дієслова як багатомісного предиката, місця якого можуть займати різні імена. На думку В.В. Богданова, «предикат – це найважливіше ім'я для ситуації, яка номінується» [7, с. 21].

Ми спираємося на класифікацію семантичних відмінків Ч. Філмора [21], який вважається засновником відмінкової граматики [11, с. 30], з деякими модифікаціями, зокрема ми об'єднали аргументи Датив та Об'єktiv та ввели Каузатив. Під каузативом розуміємо аргумент, який позначає істоту або явище, які спричиняють дію або стан речей, що називаються дієсловом. За визначенням А. Вежбицької, основою значення каузації є ідея об'єднання двох подій або ситуацій А та В, з якою зливається ідея, «Якби не було А, не було б і В» [8, с. 238]. Слідом за Ч. Філмором вважаємо за необхідне підкреслити, що жоден із аргументів (або відмінків в його концепції) неможна інтерпретувати як пряму відповідність синтаксичним відношенням «підмет» та «прямий додаток» в якійсь конкретній мові [21, с. 406], наприклад, у виразах типу *Ausländer gehören zurückgeschickt* лексема «іноземець» реалізує об'єктний аргумент.

В дискримінаційних висловленнях нашого корпусу були зафіксовані такі аргументи: суб'єктний (позначає ініціатора дії), об'єктний (позначає істоти та явища, що їх займають дія або стан, позначені дієсловом), локативний (позначає місцезнаходження дії або стану, напрямок дії), інструментальний (позначає істоти, предмети та явища, за допомогою яких відбувається дія), темпоральний та каузативний.

Щодо темпорального аргументу, то, хоча деякі лінгвісти не враховували його [6, 20, 21, 23], і, як вже було зазначено, пропозиція не є обмеженою в просторі та часі [17, с. 120], ми включаємо його до переліку аргументів дискримінаційних висловлень, враховуючи завдання нашого дослідження. Хоча він не є частотним у нашому корпусі, і випадків реалізації цього аргументу лексемами на позначення іноземців зафіксовано не було, цим аргументом в окремих дискримінаційних висловленнях реалізовувалась, крім інших, тактика порівняння минулого та теперішнього, тактика гіперболізації тощо: *„Bekanntlich entstanden die menschlichen Hochkulturen, als der Mensch vor etwa 10.000 Jahren (T) das Nomadieseren aufgab und sesshaft wurde... In der zeitgemäßen Gesellschaft (T) wird das Nomadentum mit „Mobilität“ etikettiert und als zeitgeistigmodern verkauft“ (Kronen, 17.02.09, S. 36);* висловлення щодо національного свята:

„Man kann diesen Feiertag getrost als Erinnerung an historische Taten betrachten, die es einmal gegeben hat. Mehr ist er nämlich nicht, und in nicht allzu ferner Zeit (**T**) wird Multikulti sämtliche unserer nationalen Errungenschaften wieder ausgelöst haben“ (Kronen, 31.10.09, S 28).

Окрім власне предикату та аргументів до пропозиційних формул ми також включали модальний та оцінний компонент, таким чином, ці формули відображають і так зване пропозиційне ставлення мовця (*propositional attitude*). Під пропозиційним ставленням розуміється спрямованість людської свідомості на ментальну пропозицію, інтенційне ставлення адресанта до пропозиційного смислу. Пропозиційні ставлення поділяються на асертивні (знання, погляди), волітивні (воля, бажання), емотивні (емоційно-оцінні) [5, с. 330].

В нашому корпусі абсолютну більшість склали пропозиції, в яких концепт ІНОЗЕМЕЦЬ активується у вигляді об'єктного та суб'єктного аргументів, при чому другий тип виявився менш частотним. Такі пропозиції ми назвемо, відповідно, об'єктними та суб'єктними (ОП та СП). Також було виявлено декілька випадків локативного та каузативного аргументів, при чому з урахуванням імплікатур кількість каузативів значно зростає. Пропозиції з зазначеними аргументами називаємо, відповідно, ЛП та КП.

Серед ОП найчастотнішою виявилась базова формула **S P(-) Q** (суб'єктний аргумент, предикат, об'єктний аргумент), в якій у якості S є певна істота, група істот або явище, яким предикується відносно об'єкту певну дія, що отримує негативну оцінку (-), яку її можна вивести із контексту. Один із об'єктів або предикат може заперечуватись, наприклад, **-P**. Під базовою формулою розуміємо формулу пропозиції, яка відображає глибинну структуру висловлення, яка складається з предикату, суб'єктного та об'єктного аргументу без урахування інших аргументів. Формули надаються лише для висловлень, у пропозиції яких актуалізується концепт ІНОЗЕМЕЦЬ: „Wie unser Belastungsbudget zeigt, pfeift sich Österreich selbst finanziell aus dem letzten Loch... aber für die Versorgung jener Flüchtlingsströme, die die USA mit ihrer verfehlten Aggressionspolitik in Afghanistan und im Irak verschuldet hat, ist plötzlich wieder genug Geld da“ (Kronen 3.11.10, S. 30) – **SP₁(-)Q** => Для підтримки потоків іноземців в нашому хабарницькому бюджеті раптом знайшлися кошти; *Müssen wir denn alle Sünden der Griechen bezahlen?* (там само) – **SP₁(-)Q** => Чи ми повинні платити за всі огріхи греків? (в цьому фрагменті, окрім фінансових боргів, під «огріхами» розуміються також біженці, про яких Греція не в змозі піклуватися без допомоги країн ЕС, тож сема «іноземець», реалізується двічі). Схожу, але складену пропозицію виражає наступний фрагмент: *So einfach ist das also! Griechenland behandelt seine Asylanten schlecht, also müssen sich andere EU-Staaten um diese Leute kümmern*

(Kronen 3.11.10, S. 29) – $S_1P_1Q \rightarrow S_2P_2 (-)Q$. Негативна оцінка пропозиції реалізується за допомогою дієслова *müssen*.

Як свідчить наш корпус, дуже частотними є пропозиції, у яких суб'єктний аргумент реалізується семами на позначення політиків, яким предикуються підтримка, толерування іноземців або дії по вирішенню їх проблем. Наприклад, перераховуючи нагальні соціальні проблеми, автор наступного висловлення негативно характеризує діяльність політиків, які занадто переймаються проблемами іноземців: „... *aber anstatt sich dieser Probleme anzunehmen, wird monatelang gestritten, wo ein Asylantenheim gebaut wird. Deswegen ist es kein Wunder, dass die Regierung so schlecht bewertet wird*“ – $S-P_1(-)P_2(-)QT$ (Kronen, 03.02.10, S. 24) => Політики не вирішують нагальних проблем, замість цього вони місяцями сперечаються, де будувати новий притулок для біженців. Не дивно, що їх роботу так погано оцінюють; „*Wie immer völlig realitätsfremd die Grünen, die von einer verfassungswidrigen Freiheitsberaubung sprechen und es quasi bedauern, dass Asylwerber durch die Ausgangssperre vom Straßenbild verschwunden wären*“ – $SP_1(-)P_2(-)Q$ (Kronen, 10.02.10, S. 2) => Зелені далекі від реальності/вони підтримують/співчують біженцям (за рахунок прикметника «далекі від реальності» (realitätsfremd) реалізується негативна оцінка пропозиції). *Anscheinend werden in Österreich die Kriminellen beschützt und unterstützt anstatt die eigenen unbescholtenen Staatsbürger* (Kronen 6.07.10, S. 20) – $LSP_1(-)Q_1; S-P_2(-)O_2$ => В Австрії злочинців охороняють та підтримують замість того, щоб охороняти та підтримувати власних громадян.

Базова формула $S P Q$ може включатися до модальної рамки, наприклад, $N [S P(+)]Q$, де N – це «необхідно», відповідно негативна оцінка предикату стає позитивною. Така формула пропонується для висловлень на зразок: „*Doch es gibt Lösungen. Die Nettozahler Deutschland, Österreich ... könnten per Volksabstimmung oder sonstwie aus der EU austreten, ... die Grenzen dicht machen bei Rückführung aller nicht arbeitenden oder nicht vermittelbaren Ausländer*“ (Kronen 03.11.10, S. 30) – $N [S P_1ILP_2 (+)Q_1P_3(+)]Q_2$ => Необхідно вийти зі складу ЕС, закрити кордони та виселити всіх непрацюючих іноземців; „*Diese Fragen müssten sich sämtliche Gutmenschenvereine stellen, anstatt ständig Österreich und sein überaus fleißiges Volk durch den Dreck zu ziehen*“ (Kronen, 5.02.10, S. 30) – $N [S P_1(+)]Q_1; S -P_2 O_2$ => Необхідно, щоб надто співчутливі поставили собі всі ці запитання (запитання щодо біженців, їх ймовірного злочинного минулого та небезпеки, якою вони загрожують); „*Diese Menschen gehören zurückgeschickt, einfach und schmerzlos, per Bus, Bahn oder Flugzeug, und solange diese aber bei uns im Land sind, muss der Aufenthalt hier bei uns kontrolliert bleiben*“ (Kronen, 06.07.10, S. 21). В цьому висловленні модель пропозиції $N [S P(+)]Q$ активується двічі: цих людей необхідно

відправляти назад; необхідно контролювати їх перебування на нашій території – $N [S P_1(+)\underline{Q}_1I; S P_2(+)\underline{Q}_2LT]$.

Частотною є також комбінована суб'єктно-об'єктна пропозиція: *Die Asylanten (O) werden bei uns gehätschelt, kein Wunder, dass sie (S) lieber nach Österreich kommen, als in ein anderes EU-Land (Kronen 03.02.10, S. 24) – $S_1 P_1(-)\underline{Q}_1 L \rightarrow \underline{S}_2 P_2(-)L$ => Ми балуємо іноземців, тож недивно, то вони приїжджають до нас; Nicht Migration, Integration oder die Schaffung eines europäischen Zentralstaates (O) sind die Anliegen der Österreicher, sondern steigende Arbeitslosigkeit, ... und explodierende Kriminalität (S) stellen die Hauptprobleme dar (Kronen, 05.02.10, S. 32) – $S_{1,2} -P_1 \underline{Q}_1; \underline{S}_2 P_2(-)$ => Не міграція, інтеграція та створення єдиної європейської держави турбують австрійців; основними проблемами є зростання рівня безробіття та злочинності.*

У СП суб'єктові так само предикуюється певна дія або стан, яка в контексті отримує негативну оцінку, або ж сама лексема на позначення суб'єкта несе негативну оцінку в собі. Цей висновок ілюструють такі висловлення: „*Asylantenfamilien (S), die noch keinen Cent in das österreichische Steuersystem eingezahlt haben, kassieren insgesamt 13.150 Euro jährlich an Steuergeldern... die ungebremste Zuwanderung (S) wird immer mehr Geld verschlingen, das von Steuerzahlern aufzubringen ist*“ – $\underline{S}_1 -P_1(-)P_2(-) O; \underline{S}_2 P_3(-)P_4(-)O$ (Kronen 03.02.10, S. 24); „*Noch ein Sprengsatz für den Euro – Spanien!*“ $\underline{S} P(-) O$ (Kronen 05.02.10, S. 4). У наступному висловленні другий суб'єкт пропозиції виражено імпліцитно: „*Wir sind zu gutmütig und human, deswegen werden wir so international erpresst und ausgenützt*“ – $S_1 P_{1,2}(-) \rightarrow \underline{S}_2 P_3(-)P_4(-)O$ (Kronen, 3.11.10, S. 29). Складнішою є пропозиція наступного висловлення наслідку (висловлення щодо певного політика-імігранта): *Er bringt es auf den Punkt und zeigt, dass Migration gelingen kann, wenn aufgeklärte und mit unseren Weltvorstellungen verbundene Personen mit Migrationshintergrund nach Österreich kommen (Kronen 10.02.10, S. 26) – $M [S_1 P_1P_2L \rightarrow \underline{S}_2 P_3]$, де M – це «можливо» => Можливо, що якщо до нас приїжджатимуть освічені люди с нашою уявою про світ, міграція буде вдалою.*

У ЛП концепт ІНОЗЕМЕЦЬ, як правило, в географічній назві країни, що підлягає негативній оцінці, яка найчастіше виводиться з контексту. В наступному висловленні йдеться, наприклад, про парк тварин, в якому нещодавно з'явилися шість нових левенят. Їх «вивільнили» із Болгарії та Румунії, і тепер вони мають райське життя: „*In Lionsk werden die aus der Käfigen befreiten Großkatzen paradisisch aufgehalten. Die Großkatzenstation beherbergt 76 Löwen. Zuletzt kamen sechs befreite Tiere aus Bulgarien und Rumänien*“ – $S P L (-)$ (Kronen 03.11.10, S. 32); автор наступного фрагменту з радістю реагує на бажання австрійців відмовлятися від м'яса, оскільки *gut ein Drittel des meist technikverseuchten Tierfutters stammt aus der dritten und*

vierten Welt – $S_1 P_1 \underline{L}(-) \rightarrow S_2 P_2 (+) O$ (*Kronen* 03.11.10, S. 30). Висловлення „*Letzte Woche habe ich bekannt gegeben, dass ich kein Kind mehr nach Rumänien schicke. Derzeit ist es gestoppt, weil ich den guten Ruf der „Drehscheibe“ nicht gefährden möchte. Und ich schicke kein Kind ins Nirwana*“ – $S-P O \underline{L}(-)$ (*Die Presse*, 28.07.10, S 11), автором якого є керівник центру допомоги дітям з інших країн, характеризує Румунію, як місце, неприродне для дітей, що потребують допомоги, а, відповідно, румунів – як людей, що не гуманно та недбало ставляться до своїх прямих обов’язків. У наступному висловленні зазначається, що тільки у Китаї старомодний підхід до організації виставок, до того ж непомірно дорогих: „*Viel Geld dafür, dass der Pavillon nach der Ausstellung abgebaut werden muss. Auch dafür, dass die Expo an sich außer in China kaum noch als zeitgemäß angesehen wird*“. В цьому висловленні суб’єкт не вербалізується, втім, з контексту зрозуміло, що йдеться про китайців, тому концепт ІНОЗЕМЕЦЬ активується в обох аргументах: $\underline{SP}(-) O \underline{L}$ (*Kurier*, 10.02.10, S. 7).

Як вже було зазначено, в КП аргументи, виражені лексемами з семою «іноземець», позначають причину дії, стану, зазначених у пропозиції. КП, зокрема, ілюструють такі висловлення: „*Durch die globalisierte Zuwanderung werden wir immer mehr zu Bürgern zweiter Klasse*“ – $S P(-) \underline{K}$ (*Kronen*, 03.11.10, S. 30). В другій частині вже наведеного висловлення щодо соціальних проблем, які не вирішуються, поки політиків цікавлять проблеми іноземців, останні також виступають в ролі каузативного аргументу, вираженого, однак, імпліцитно: *Deswegen ist es kein Wunder, dass die Regierung so schlecht bewertet wird*“ – $S P(+) O \underline{K}$ (*Kronen*, 03.02.10, S. 24). „*Unsere Sozialtöpfe sind, bedingt durch die grenzenlose und unkontrollierte Zuwanderung, gähnend leer*“ – $S P(-) \underline{K}$ (*Kronen* 29.07.10, S. 29); „– *Der Außenminister sagt, dass man nur durch Zuwanderer das Sozialsystem sichern könnte. – Im Gegenteil, so provoziert man nur Lohndumping und Rekordarbeitslosigkeit*“ – $S PO(-) \underline{K}$ (*Sonntagszeitung* 4.07.10, S. 5).

За структурним показником найчастотнішими у нашому корпусі виявились складені (два або більше суб’єктів та предикатів) пропозицій, при чому у висловленнях з рубрик читацьких листів ступінь складності є значно вищим, ніж у суто газетних текстах, що пояснюється наближеністю листів до побутового мовлення та високим рівнем експресивності: „*Die Österreicher, die noch einen klaren Hausverstand bewahrt haben, fragen sich zu Recht, warum sogenannte Flüchtlinge all ihre Papiere vernichten, sodas nicht festgestellt werden kann, wo sie herkommen bzw. was sie in ihren Ländern eventuell verbochen haben*“ (*Kronen*, 5.02.10, S. 30) – $S_1 P_1 P_2 (+) \underline{Q}_1 [\underline{S}_2 (-) P_3 O_2 \rightarrow S_3 - P_4 (-) \underline{O} \{ \underline{S}_2 P_1 P_2 (-) \}]$ (різні дужки маркують розгорнення пропозиції).

Частотними були також комплексні пропозиції (два або більше аргументів, 1 предикат), натомість атомарні (1 аргумент, 1 предикат) зустрічалися здебільшого в підзаголовках статей:

„Es ist der totale Wahnsinn. Der Ansturm der Russen ist enorm!“ **S P (-)** (Kronen, 4.01.11, S. 8);
 „Wieder einmal die Griechen!“ **S(-) P** (Kronen 3.11.10, S. 29); Die Mittelmeerländer an der
 Südflanke der EU sollten sich schämen! (Kronen 5.02.10, S. 4) **N [S P(+)]**.

Таким чином, представлення дискримінаційних висловлень нашого корпусу у вигляді пропозиційних формул дозволило зробити висновок щодо найчастіших семантичних ролей, які можуть виконувати лексеми на позначення концепту ІНОЗЕМЕЦЬ, окреслити коло таких лексем та визначити базові формули пропозицій дискримінаційних висловлень. До перспектив дослідження відносимо поглиблення вивчення пропозиційних особливостей висловлень дискримінації за рахунок залучення до корпусу фрагментів текстів інтернет-форумів, у яких реалізується дискурс упередження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адамец П. Образование предложений из пропозиций в современном русском языке / П. Адамец. – Praha : Univ. Karlova, 1978. – 159 с.
2. Апресян Ю.Д. К построению языка для описания синтаксических свойств слова / Ю.Д. Апресян // Проблемы структурной лингвистики. – 1972. – Л. : Наука, 1973. – С. 279-325.
3. Арутюнова Н.Д. Предложение и его смысл / Арутюнова Н.Д. – М. : Эдиториал УРСС, 2005. – 384 с.
4. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка / Ш. Балли. – М. : Изд. иностр. лит., 1955. – 416 с.
5. Безугла Л.Р. Вербалізація імпліцитних смислів у німецькомовному діалогічному дискурсі: Монографія / Л.Р. Безугла. – Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2007. – 332 с.
6. Богданов В.В. Структурно-семантическая организация предложения / В.В. Богданов. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1977. – 205 с.
7. Богданов В.В. Структурная схема в семантике предложения / В.В. Богданов // Исследования по семантике. – Уфа : БГУ, 1985. – С.14-21.
8. Вежбицка А. Из книги “Семантические примитивы” / А. Вежбицка // Семиотика. – М. : Радуга, 1983. – С. 225-252.
9. Витгенштейн Л. Логико-философский трактат / Л. Витгенштейн // Витгенштейн Л. Философские работы. – М. : Гнозис, 1994а. – С. 1-73.
10. Гак В.Г. Высказывание и ситуация / В.Г. Гак // Проблемы структурной лингвистики 1972. – М. : Наука, 1973. – С. 349-372.
11. Гриднева Н.Н. Основы семантики синтаксиса: Учебное пособие по теоретической грамматике английского языка / Н.Н. Гриднева. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2009. – 48 с.
12. Звегинцев В.А. Мысли о лингвистике / В.А. Звегинцев. – М. : Изд-во МГУ, 1996. – 336 с.
13. Кобозева И.М. Лингвистическая семантика / И.М. Кобозева. – М. : Эдиториал УРСС, 2000. – 352 с.
14. Кубрякова О.С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке. Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / О.С. Кубрякова. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 549 с.
15. Лакофф Дж. Женщины, огонь и опасные вещи: Что категории языка говорят нам о мышлении. Пер.с англ / Дж. Лакофф – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 792 с.
16. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева, – М. : Сов. энциклопедия, 1990. – 685 с.
17. Никитин М.В. Основы лингвистической теории значения / М.В. Никитин. – М. : Высшая школа, 1988. – 168 с.
18. Рассел Б. Человеческое познание: Пер. с англ. / Б. Рассел. – М. : Прогресс, 1957. – 280 с.
19. Серль Дж. Р. Что такое речевой акт? / Дж. Р. Серль // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XVII. – М. : Прогресс, 1986. – С. 151-170.
20. Сусов И.П. Семантическая структура предложения (на материале простого предложения современного немецкого языка) / И.П. Сусов. – Тула : Тульский гос. пед. ин-т, 1973. – 141 с.
21. Филлмор Ч. Дело о падеже / Ч. Филлмор // Новое в

зарубежной лингвистике: Лингвистическая семантика. – Вып. X. – М. : Прогресс, 1981. – С. 369-495. 22. Шатуновский И.Б. Семантика предложения и нереферентные слова (значение, коммуникативная перспектива, прагматика) / И.Б Шатуновский. – М. : Языки русской культуры, 1996. – 400 с. 23. Чейф У. Значение и структура языка / У. Чейф. – М. : Прогресс, 1975. – 432 с. 24. Bosch P. Propositionen / P. Bosch // Ballmer T., Posner R. (Hg.) Nach-Chomskysche Linguistik. Neuere Arbeiten von Berliner Linguisten. – B., N.Y. : de Gruyter, 1985. – S. 299-307. 25. Katz J.J. Propositional structure and Illocutionary Force. A study of the Contribution of Sentence Meaning to Speech Acts / J.J. Katz. – N.Y. : Crowell, 1977. – 249 p. 26. Rickheit G., Strohner H. Grundlagen der kognitiven Sprachwissenschaft G. Rickheit, H. Strohner. – Tübingen, Basel : Francke, 1993. – 325 S.